

Kuyudan ilk petrolü kim çıkardı?

Neriman ÖZCAN

İSTANBUL - Tarihin sayfalarına göz attığımız zaman petrolü ilk defa yeryüzüne çıkaranlar olarak, Albay Edwin Drake ve arkadaşlarının adlarına rastlıyoruz. Günümüzde dev petrol şirketlerinin büyük bir kısmına ve dolayısıyla petrol piyasasına da hükmeden ABD'nin yalnızca bugünün siyasi ve ekonomik lideri olmasının yanında tarihte de etkin rol oynamasına şaşmamalı. Bilinen gerçekler yazanlara göre farklılıklar gösterebiliyor. İşte size petrolün yeryüzüne çıkartılması ile ilgili başka bir hikaye...

Yer Polonya...

Polonya sınırları içerisinde yer alan Karpatiyen Dağları'nda bol miktarlarda bulunan petrol kaynaklarından sızan petrolün ilk olarak, 1500'lü yıllarda bir Polonya şehri olan Krosno'da şehrin ve sokak ışıklarının aydınlatılmasında

kullanıldığı biliniyor. Ancak petrol sızıntılarının bulunduğu oyukların çok karanlık ve derin olmasının yanı sıra çıkan maddenin çok kötü bir koku yayması petrolün yeryüzüne çıkarılmasını geciktirdiği sanılıyor.

Lukasiewicz adlı bir kimyager

Polonyalı bir eczacı ve aynı zamanda bir kimyager olan **Ignacy Lukasiewicz**, Ukrayna'nın modern şehirlerinden biri olan Lvov'da, o dönemlerde şehir aydınlatmasında potansiyel olarak kullanılan petrolden daha da ucuz yollardan aydınlanma sağlanabileceğini keşfetti. Arındırma işlemlerinden geçirilmiş yakıtlar üzerine çeşitli araştırmalar gerçekleştiren Lukasiewicz bu çalışmaları sayesinde, 1853'te petrolden "gazyacı" çıkarmayı başardı. Lukasiewicz'in, petrol damıtma üzerine geliştirdiği tekniğin Kanada'da daha iyi bir kokuya sahip olan petrol ve gaz yakıtları üzerine çalışmalar yürüten Dr. Abraham Gesner'den daha önce

gerçekleştirdiği ve daha başarılı olduğu biliniyor. Lukasiewicz deneylerinin şöhrete ulaşması Avrupa petrol endüstrisinin doğduğu gece olan 31 Haziran 1853 yılında, yerel bir hastanenin acil servisine kendi deneylerinin ürünü olan bir lambadan ışık sistemi sağlaması için çağrılmasıyla başladı. Bu buluşuyla hayranlık uyandıran Lukasiewicz'e, hastane yetkilileri birçok lamba ve 500 kilogramlık gaz sipariş etti. Lukasiewicz, Aralık 1853'te iş ortağından yardım alarak Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun başkenti olan Viyana'ya giderek kendi petrol damıtma metodunu tescil ettirdi.

Lukasiewicz, gazyacı üretmek için ihtiyacı olan ham petrol sağlamak amacıyla, öncelikle Karpatiyen Dağları'nın 50 mil batısında bulunan Bobrka şehrindeki Galiçya bölgesinde petrol kuyularından faydalanmaya başladı. Bir yıl sonra, 30-40 metre derinliğinden yaptıkları sondaj çalışmaları ile ham petrol çıkarabilen **Titus Trzeciecki** ve **Mikolaj Klobbassa** ile Bobrka'da bir takım kurdu. Bu üç kafadar, bir süre sonra bu derinliği 150 metreye kadar çıkararak daha hafif ve daha fazla miktarda gazyacı üretmeyi başardılar.

1853'de Polonyalı Lukasiewicz'in petrolden gazyacı elde etmesinin ardından, Doğu Avrupa'da, Galiçya bölgesinde, daha sonra da Romanya'da petrolden aydınlatma ve ısınma yakıtı üretilmeye başlandı.

1857 yılında, Budapeşte şehrinin kuzeydoğusunda yer alan Karpatiyen Dağları'nın Romanya tarafına düşen bölgesinde bazı girişimciler kendi petrol kuyularını açarak, Polonya'nın petrol endüstrisinin gelişmesine büyük katkıda bulundular.

Bu gelişmelerden tam iki yıl sonra Polonya'daki gelişmeleri yakından takip eden Albay Edwin Drake Pensilvanya'da "sondaj ile petrol kuyusundan petrol çıkaran ilk insan" olarak tarihe geçti. Tarihçiler arasında bugün bu ünvanın Albay Drake'ye mi yoksa Polonyalı Lukasiewicz'e mi verilmesi konusunda hâlâ tartışmalar yaşanıyor. ■

Bu kitapta İran'ın devlet yapısından toplumsal dokusuna, silahlanma arayışından rejimini yarma çabalarına, nükleer güce ulaşma çalışmalarından içe dönüklüğü koruma zorlamalarına kadar pek çok konuda hazırlanmış raporlara dayalı bilgiler yer alıyor. Tabii kapalı bir rejimden ne kadar bilgi sızarsal.

ABD'nin bu ülkeyi hedef olarak seçmesi ister istemez İran'la ilgili her raporu, bilgiyi önemli kılıyor. Kitapta bu bağlamda pek çok bilgi ve buna dayalı yorum var ama önyargı yok.

Mustafa Balbay

KİTAPÇILARDA
VE TÜM
D&R
STORE
MAGAZALARINDA

**MUSTAFA
BALBAY**

**İRAN
RAPORU**

İnceleme, 304 Sayfa,
3. Baskı, 16 YTL,
ISBN:978-975-6747-88-9

